

Flygtningenævnets baggrundsmateriale

Bilagsnr.:	454
Land:	Kina
Kilde:	Det svenske Utrikesdepartement Mänskliga rättigheter
Titel:	Demokrati och rättsstatens principer i Kina 2015–2016
Udgivet:	26. april 2017
Optaget på baggrundsmaterialet:	31. maj 2018

Denna rapport är en sammanställning grundad på Utrikesdepartementets bedömningar. Rapporten gör inte anspråk på att ge en fullständig bild av läget för de mänskliga rättigheterna, demokrati och rättsstatens principer i landet. Information bör också sökas från andra källor.

Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer i Hongkong 2015–2016

I. SAMMANFATTNING

Hongkong innehar en speciell ställning som särskild administrativ region (SAR) inom Folkrepubliken Kina enligt en överenskommelse i samband med återlämnandet av den forna kronkolonin till Kina. Enligt den grundlag som då antogs, *Basic Law*, fastställdes principen ”ett land, två system”, enligt vilket Hongkongs självständiga ställning med ett fristående politiskt och juridiskt system skulle bevaras, med respekt för grundläggande fri- och rättigheter. Dessa rättigheter respekteras överlag. Diskussioner om vad som kommer hända efter 2047, när överenskommelsen löper ut, pågår. Allmän och lika rösträtt saknas alltjämt. Endast en begränsad rösträttsreform har genomförts. Rättsväsendet i Hongkong är överlag oberoende och välfungerande.

Många delar av civilsamhället har rapporterat om ökande oro över fastlandets påverkan på Hongkongs styre. En viss inskränkning av press- och yttrandefriheten har noterats. Bland annat har journalister vittnat om ökad självzensur. Spänningen märks även genom ökad våldsanvändning vid demonstrationer. Kinas nationella folkkongress (NPC), som har slutlig rätt att tolka grundlagen, uttalade för första gången 2016 en tolkning av grundlagen under en pågående rättsprocess. Målet gällde två oppositionspolitiker som avlagt ed på ett felaktigt sätt i samband med inträde i den lagstiftande församlingen, LegCo och NPC uttalade sig till deras nackdel. I Hongkong såg många detta som att NPC försökte förhindra ledamöterna från att inta sitt ämbete.

Hongkong är ekonomiskt välmående, men det råder stora olikheter i levnadsförhållanden och klyftor mellan olika grupper i samhället. Enligt regeringens fattigdomsrapport lever en av tre pensionärer under fattigdomsgränsen. Detta är särskilt problematiskt då prisläget på Hongkongs bostadsmarknad är högst i världen. Både tillgången till sjukvård samt utbildning är god.

Diskriminering av vissa grupper förekommer. Det saknas bland annat lagstiftning som skyddar mot diskriminering på grund av sexuell läggning och könsidentitet. Det saknas också regelverk för hur asylsökande ska behandlas. Situationen för så kallade *Foreign Domestic Helpers* (FDH) är alltfjämt utsatt, delvis beroende på restriktiva immigrationslagar som ofta leder till att FDHs utnyttjas av sina arbetsgivare.

II. RÄTTSSSTATENS PRINCIPER

En princip för god samhällstyrning

Hongkong innehar en speciell ställning som särskild administrativ region (SAR) inom Folkrepubliken Kina. I samband med återlämnandet av den forna kronkolonin till Kina antogs en ny grundlag, *Basic Law*, som fastställde principen ”ett land, två system”, som stadgar bland annat Hongkongs självständiga ställning i Kina som *Special Administrative Region* (SAR), såväl som de grundläggande fri- och rättigheter som ska gälla inom regionen.

Grundlagen *Basic Law* innebär att Hongkong har långtgående självstyre inom princip alla områden förutom utrikes-, säkerhets-, och försvarspolitik. I grundlagen garanteras också att Hongkongs grundläggande fri- och rättigheter ska bestå, samt att Hongkongs politiska, ekonomiska, sociala, lagstiftande och juridiska system ska förbli åtskilda från resten av Kina till 2047.

Folkrepubliken Kinas högsta lagstiftande organ, den nationella folkkongressen (NPC), har befogenhet att slutligt tolka *Basic Law*. Delar av civilsamhället och rättsväsendet, bland annat *Hongkong Bar Association* (HKBA), har uttryckt oro över att systemet minskar rättsväsendets självständighet i Hongkong och att det kan utgöra ett ”hot” mot såväl rättsstaten som rättsväsendets oberoende.

Enligt *Basic Law* är alla som befinner sig i Hongkong lika inför lagen. I enlighet med *Basic Law* och Hongkongs *Bill of Rights Ordinance*, BORO, vilken införlivar konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter i Hongkongs lagstiftning, ska de grundläggande mänskliga fri- och rättigheterna respekteras. Alla lagar som stiftas som strider mot BORO ska upphävas.

Rättsväsendets institutioner är utformade enligt brittisk förebild. Rättsväsendet är oberoende från den lagstiftande och verkställande makten. Den högsta instansen i rättssystemet är *Court of Final Appeal*, vilken behandlar både civilrättsliga- och brottmål som överklagats från underliggande instanser. Alla domare ska utnämnas av regeringschefen efter rekommendation från den självständiga kommissionen *Judicial Officers Recommendation Commission* (JORC). Domare i *Court of Final Appeal* ska även ha godkänts av den lagstiftande församlingen *LegCo*. Domare som misskött sig eller inte klarar av att utföra sina plikter kan endast bli avsatta av regeringschefen, efter rekommendation från en särskild tribunal. Utnämningar inom rättsväsendet har skett utan synbar inblandning från Fastlandskina.

Det finns en rad specialdomstolar som prövar mål inom särskilda rättsområden, såsom arbetsrätt. Det finns även en särskild domstol som prövar mål där åtal väckts mot barn under 16 år.

I *Transparency International's* index över upplevd korruption 2016 hade Hongkong plats 15 av 176. En självständig anti-korruptionskommission, *The Independent Committee Against Corruption* (ICAC), arbetar för att bekämpa korruption samt för att se till att valfusk inte förekommer. Myndighetens självständighet skyddas av *Basic Law*. Under år 2015 rapporterades 2 600 klagomål till myndigheten. Studier som ICAC har gjort visar att tilltron till myndigheten är hög hos allmänheten. Polisväsendet anses överlag vara väl fungerande och i stort sett fritt från korruption.

Den tidigare regeringschefen Donald Tsang åtalades under hösten 2015 för korruption och blev därmed den högsta företrädaren i Hongkong att åtalats för detta brott. Tsang har nekat till anklagelserna. Rättegången pågår fortfarande.

Den statliga kommissionen *Equal Opportunity Commission* (EOC) ska säkra att förordningar mot diskriminering efterföljs. En undersökning av den

befintliga diskrimineringslagstiftningen offentliggjordes 2016. Bland annat ansåg EOC att befintlig lagstiftning bör utgöra ett bättre och mer fullständigt skydd för diskriminerade grupper samt att regeringen ytterligare måste verka för jämlikhet.

Freedom House klassificerar Hongkong som ”delvis fritt”. Poängen är sämre än föregående år och beror främst, enligt rapporten, på ökat inflytande från centralregeringen i Peking över Hongkongs institutioner.

III. DEMOKRATI

De politiska rättigheterna och de politiska institutionerna

Enligt *Basic Law* ska regeringschefen, *Chief Executive*, samt ledamöter till *LegCo*, Hongkongs enkammarparlament bestående av 70 ledamöter, utses genom allmänna val, men allmän rösträtt saknas alltjämt. Regeringschefen utses av en valkommitté bestående av 1 200 medlemmar. Av dessa väljs 900 medlemmar av cirka 200 000 röster från så kallade funktionella valkretsar, vilka består av representanter från olika yrkesgrupper, många med nära band till Peking. Resterande 300 medlemmar består bland annat av ledamöter från *LegCo*, medlemmar i Kinas högsta lagstiftande organ (NPC) samt representanter från olika religiösa grupper. För att kunna utnämnas till regeringschef måste en kandidat först nomineras av minst 150 av medlemmarna i valkommittén. Till *LegCo* väljs 35 ledamöter av de funktionella valkretsarna, och resterande ledamöter genom direkta val i fem regionala valkretsar. Regeringschefen sitter på sin post i fem år, och ledamöterna i *LegCo* i fyra år. Regeringens politik måste förankras i *LegCo*. I regeringschefens kabinett om 17 personer var den tidigare biträdande regeringschefen, Carrie Lam, ensam kvinna. Hon avslutade sitt ämbete för att kandidera i valet av ny regeringschef.

Det har förts en ständig kamp om allmän och lika rösträtt sedan återlämnandet till Kina, tidvis kantad av oroligheter och stora demonstrationer. För att det nuvarande valsystemet ska ändras krävs en grundlagsändring och godkännande från NPC, vilket ledningen i Peking hittills motsatt sig med hänvisning till att en snabbare förändringstakt vore oförenligt med *Basic Law*.

Det senaste valet till *Legco* ägde rum 2016. Det finns efter valet över tjugo politiska partier representerade i *LegCo*. Det största är det regeringstroga

Democratic Alliance for the Betterment and Progress of Hong Kong (DAB) med elva mandat. Av totalt 70 mandat fick oppositionspartierna 30 mandat. De partier som förespråkar allmänna och fria val till regeringschef och *LegCo*, de så kallade pan-demokraterna, har 22 mandat. För första gången röstades också ett tredje politiskt block in, lokalisterna, som förespråkar ökad autonomi och självbestämmanderätt i Hongkong. De fick åtta mandat. Lokaliströrelsen är sprungen ur den så kallade ”paraplyrevolutionen” 2014, och företräds främst av en yngre generation som i allt högre grad politiserats.

Över 55 procent av Hongkongborna röstade på oppositionella partier i valet som lyckades behålla en tredjedel av mandaten, vilket krävs för att kunna lägga veto mot grundlagsförändringar, och till och med utöka antalet mandat. Av ledamöterna i *LegCo* är cirka 15 procent kvinnor.

Frågan om ökad demokrati och Hongkongs autonomi inom konceptet ”ett land, två system” står högt på den politiska dagordningen och präglar ofta debatten. Enligt beslut i NPC:s ständiga utskott 2007 ställdes allmänna val av regeringschef och *LegCo* i utsikt år 2017 respektive år 2020, efter godkännande av NPC och av *LegCo*, men det har inte kunnat uppnås. Våren 2014 genomförde regeringen konsultationer om reformer av valsystemet och resultat meddelades Peking. Det ramverksbeslut som Peking svarade med var stramare än vad många förväntat sig. I slutet av september 2014 utbröt därför massdemonstrationer i Hongkong, den så kallade paraplyrevolutionen, ledda av studenter samt grupperingar av demokratianhängare med krav på att beslutet skulle dras tillbaka och att regeringschefen CY Leung skulle avgå. I juni 2015 blockerade oppositionen regeringens lagförslag om ändringar i valsystemet. Den demokratiska reformagendan ligger sedan dess på is. Valet till ny regeringschef 2017 genomförs därför enligt nuvarande system.

Inför valet till *LegCo* 2016 förhindrade regeringen sex kandidater från att kandidera med hänvisning till deras uttalade ställning som självständighetsförespråkare. Totalt gjordes cirka 2 000 anmälningar om oegentligheter i anslutning till valet, bland annat på grund av att valförrättare uppgavs ha tagit med valsedlar hem natten innan valet samt att förtryckta valsedlar påträffats i flera vallokaler. Valet kantades också av kontroverser och utspel i media. Bland annat utfärdade NPC en tolkning av en bestämmelse i *Basic Law* som gällde avläggande av ed i *LegCo* under en pågående rättsprocess. Detta ansåg många syftade till att förhindra två av de

nyvalda ledamöterna från det oppositionella partiet *Younginspiration* att inta sina ämbeten. Detta var första gången som NPC uttolkat *Basic Law* under en pågående rättsprocess och femte gången totalt som NPC tolkar innebörden av *Basic Law*.

Det civila samhällets utrymme

Det civila samhället spelar en viktig roll i samhällsbyggandet i Hongkong. Olika intressegrupper och oberoende civilsamhällesorganisationer är välutvecklade och etablerade. Förutom ett stort antal organisationer som arbetar med social service eller miljöfrågor, finns en mängd människorättsorganisationer etablerade i Hongkong. Dessa konsulteras ofta då regeringen utreder och kartlägger situationen för de mänskliga rättigheterna, diskriminering av olika samhällsgrupper och liknande frågor. Civilsamhällesorganisationer kan vara öppet kritiska mot samhällets funktion och regeringen utan konsekvenser.

IV. MEDBORGERLIGA OCH POLITISKA RÄTTIGHETER

Respekt för rätten till liv, kroppslig integritet och förbud mot tortyr

Rätten till liv och kroppslig integritet respekteras överlag.

Enligt polisens egna övervakningsorgan, IPCC, mottogs 1 572 nya klagomål mot poliser som misskött sig mellan den 1 april 2015 till och med den 31 mars 2016, vilket var en ökning med 27 procent från föregående period. FN:s kommitté mot tortyr framförde i en rapport 2015 oro över att klagomålen om felaktig behandling utreds av polisen själv och att IPCC fortfarande endast är ett rådgivande och övervakande organ som saknar befogenhet att bedriva egna utredningar. Kommittén kritiserade även det faktum att Hongkong inte tillhandahållit komplett statistisk över antalet klagomål om tortyr eller misshandel, inkluderat polisvåld, som polisen mottagit samt vad resultatet av dessa klagomål blev.

Ett nytt system för att effektivisera prövningen om *non-refoulement* föreligger vid asylansökningar, *Unified Screening Mechanism* (USM), introducerades 2014. Mellan december 2009 och maj 2015 fann myndigheterna att i endast 32 av 6 628 fall där den asylsökande åberopar *non-refoulement* kunde detta styrkas. Detta indikerar en hög tröskel för att bevilja skydd, vilket kan leda till kränkningar av bland annat principen om *non-refoulement* och konventionen mot tortyr. Regeringschef CY Leung uttalade sig i januari 2016 om ett

eventuellt utträde ur tortyrkonventionen för att ”hindra falska flyktingar från att komma till Hongkong”.

Enligt civilsamhällesorganisationen *Justice Center* är Hongkong både ett transit- och mottagarland för män, kvinnor och barn som fallit offer för människohandel. Hongkong har ännu inte lagstiftning som kriminaliserar alla former av människohandel, till exempel omfattas inte människohandel som syftar till tvångsarbete. Enligt EU:s årliga rapport från år 2016 har regeringen tillsatt en grupp som undersöker frågan.

Civilsamhällesorganisationer i Hongkong har framfört kritik mot otillräckliga utredningar av personer som misstänks för människohandel. Kritik har även framförts mot de få antal åtal som väckts. Under 2015 var det åtta fall. I december år 2016 dömde High Court till fördel för en pakistansk man som stämt Hongkongs motsvarighet till Migrationsverket för att ha ignorerat hans klagomål om sina anställningsförhållanden, vilka kunde liknas vid tvångsarbete. Domen anses utgöra ett viktigt steg i kampen mot människohandel.

Utländska hushållsanställda, så kallade ”*foreign domestic helpers*” (FDH), löper större risk för att utsättas för människohandel. I flera uppmärksammade fall har FDHs rapporterat om anställningsförhållanden som kan liknas vid slavarbete. Arbete för att informera FDH om deras rättigheter bedrivs, och regeringen samarbetar med konsulat tillhörande de stater varifrån de flesta FDH kommer från.

Standarden i Hongkongs fängelser är god. Överlag är fängsvården transparent och välfungerande. Intagna som känner sig felaktigt behandlade kan lämna klagomål till *The Complaints Investigation Unit* (CIU), vilka behandlar klagomålet inom 18 veckor. Utlåtande från CIU kan överklagas. *Correctional Services Department* (CSD) samarbetar med fler än 80 civilsamhällesorganisationer för att kunna erbjuda rehabilitering till fångarna, bland annat utbildning.

Dödsstraff

Dödsstraff är avskaffat i Hongkong sedan 1993.

Rätten till frihet och personlig säkerhet

I *Basic Law* stadgas att rätten till frihet ska vara okränkbar och att ingen i Hongkong ska godtyckligt frihetsberövas. Rätten till frihet och personlig säkerhet respekteras överlag. Enstaka exempel har dock förekommit vad gäller medborgare från andra länder, som under oklara omständigheter överlämnats till kinesiska myndigheter.

Så kallade ”*Home Return Permits*” krävs för att Hongkongbor ska få besöka fastlandet, och utfärdas endast till personer som innehar ett permanent Hongkong-ID. Under lång tid har ett flertal oppositionspolitiker varit förhindrade att fritt resa in till Kina. I slutet av november år 2016 togs dock inreseförbudet för oppositionspolitikerna bort.

Fastlandskinas antagande av en ny lag om nationell säkerhet har väckt oro i Hongkong. Risken anses öka för att handlingar som utförs av Hongkongbor i Hongkong, som inte är straffbara enligt Hongkongs lagstiftning, skulle vara straffbara enligt lagen om nationell säkerhet.

Rättssäkerhet

Rätten till en rättvis och offentlig rättegång fastställs i lagen, liksom rätt till juridisk rådgivning och rätten till offentligt biträde. Enligt EU:s årliga rapport från 2015 håller rättssystemet hög standard. Tillgången till rättssystemet är god för de flesta Hongkongborna. Utländska hushållsanställdas tillgång till rättssystemet kan vara begränsad, eftersom utländska medborgare vars anställning upphört måste lämna Hongkong inom fjorton dagar, även om de är vittne eller målsägande i en pågående rättsprocess.

Domar kan överklagas till Högsta domstolen. Enligt årsrapporten från Hongkongs regering år 2016 var väntetiden från ansökan om prövningstillstånd fram till förhandling i snitt 42 dagar för brottmål och 33 dagar för civilmål.

Straffbarhetsåldern i Hongkong är sju år. Det har debatterats om denna ålder bör höjas men ännu har ingen reform skett.

Straffrihet

Inga uppgifter om straffrihet förekommer.

Yttrande-, press- och informationsfrihet, inklusive på internet

Rätten till yttrande-, press- och informationsfrihet är inskriven i *Basic Law* och respekteras generellt. I Reportrar utan gränser pressfrihetsindex 2016 ligger Hongkong på plats 70 av 176.

Hongkong är centrum för många av Asiens största engelsk- och kinesiskspråkiga tidningar och publicerar regionala upplagor av stora internationella tidningar. Det orsakade viss oro när den tongivande lokala tidningen, *South China Morning Post*, köptes upp av kinesiska Alibaba Group som är ett av världens största e-handelsföretag. De nya ägarna försäkrade i ett uttalande tidningens fortsatta redaktionella oberoende. Journalister har dock vittnat om ökande självcensur

Enligt den årliga rapporten från Hongkongs journalistförening 2016 har Hongkongs yttrande- och pressfrihet påverkats av centralregeringen. Totalt 85 procent av de tillfrågade journalisterna samt 54 procent av allmänheten ansåg att pressfriheten försämrats under senare år. Enligt Reportrar utan gränser fortsätter pressfriheten att vara ett ”noterbart problem” i Hongkong. Även om det är möjligt att rapportera känsliga nyheter om regeringen i Hongkong samt centralregeringen, måste redaktörer strida för detta.

Händelsen i slutet av 2015 då fem bokförläggare försvann och en boklåda med påstådd Kinakritisk och förbjuden litteratur stängdes väckte stark oro i Hongkong och ledde till ett flertal demonstrationer mot vad som upplevs som ett hot mot principen om ”ett land två system” och som uppfattades som Peking vill öka kontrollen och minska Hongkongs oberoende.

Internet och sociala medier är utvecklade i Hongkong och utgör viktiga kanaler för information och kommunikation. Inga restriktioner, blackouts eller annan censur förekommer.

Mötes- och föreningsfrihet

I *Basic Law* föreskrivs rätten till mötes- och föreningsfrihet samt rätten att bilda och ansluta sig till fackföreningar. Dessa respekteras generellt. Stora demonstrationer och manifestationer är vanliga i Hongkong.

Antalet demonstrationer som gäller det politiska läget i Hongkong har ökat. Under de omfattande demonstrationerna under den så kallade paraplyrevolutionen 2014 häktades ungefär 1 000 personer. De flesta

släpptes utan åtal, men tre personer åtalades för ”olaglig sammankomst och för anstiftan till olaglig sammankomst” och dömdes i ett fall till tre veckors fängelse och i de andra två fallen till samhällstjänst. FN:s kommitté mot tortyr framförde i sin rapport 2015 oro över att demonstranter frihetsberövats, över påstådda restriktioner gällande demonstranternas rättigheter liksom att polisen använt tårgas och batonger. Enligt *Human Rights Watch* framfördes 157 klagomål från demonstranter mot polisen om påstådda polisövergrepp. under år 2015.

Uppmärksammat blev också upploppet i Mong Kok, som ägde rum i samband med det kinesiska nyåret 2016. Protester eskalerade till stenkastning och annan våldsanvändning efter att demonstranter samlats för att protestera mot att polisen ingripit mot ett antal gatuförsäljare utan försäljningstillstånd. Flera organisationer uttryckte kritik både mot polisens våldsanvändning mot demonstranterna och mot det våld demonstranterna använt mot polisen. Hongkongs journalistförening kritiserade polisen för våld mot journalister, vilket hindrat dem från att utföra sitt jobb.

Religions- och övertygelsefrihet

Religionsfrihet är inskriven i Hongkongs grundlag och respekteras generellt. Ungefär 43 procent av invånarna i Hongkong utövar någon form av religion. Ett stort antal religiösa samfund finns representerade och kan verka fritt, till exempel Falun Gong som tillåts sprida information om sin verksamhet på allmän plats.

V. EKONOMISKA, SOCIALA OCH KULTURELLA RÄTTIGHETER

Rätten till arbete, rättvisa arbetsvillkor och relaterade frågor

Hongkong har tillträtt ILO:s åtta centrala konventioner, varav fyra innan Hongkong återförenades med Kina.

Arbetslösheten är drygt 3 procent. En stor del av invånarna återfinns i låglöneyrken med under flera år i stort sett oförändrade löner. En lag om minimilön trädde i kraft år 2015. Minimilönen är för närvarande 32,5 HKD per timme och har kritiserats för att vara för låg. Ett förslag om att höja minimumlönen till 34,5 HKD per timme ska träda i kraft under 2017 efter godkännande från LegCo. Arbetstiden är inte reglerad i lag och en heltidsanställd i Hongkong arbetar cirka 50 timmar per vecka.

Enligt den statliga *Women's Commission* (WoC), var andelen kvinnor i lönearbete år 2014 drygt 50 procent, vilket innebär en ökning under de senaste tio åren. Andelen män i lönearbete var samma år närmare 69 procent. Cirka 34 procent av chefer och administratörer i Hongkong är kvinnor. Gruppen välutbildade kvinnor är stor och förhållandevis många har framträdande positioner i samhället. Kvinnor tjänar i allmänhet mindre än sina manliga kollegor.

Fackföreningar har en relativt svag ställning och kollektivavtal är ovanliga.

Rätten till bästa uppnåeliga hälsa

Den offentliga vården är väl utbyggd med låga avgifter. Ingen får vägras vård på grund av bristande betalningsförmåga. Ungefär en femtedel av Hongkongs budget går till sjuk- och hälsovård, som generellt anses vara av hög klass. Även den privata vården anses vara av hög klass.

Enligt rapport utgiven år 2015 av *Women's Commission* var medellivslängden för kvinnor ungefär 87 år och för män ungefär 81 år, vilket är en höjning under det senaste decenniet.

Enligt Hongkongs *Census and Statistics Department* är spädbarnsdödligheten låg, med 1,5 döda per 1 000 levande födda 2015. Även mödradödligheten är låg, med 1,6 dödsfall per 100 000 födslar rapporterade. Det finns tre kvinnosjukhus och tio mödravårdscentraler som erbjuder vård särskilt riktad till kvinnor. Abort är tillåten.

Enligt statistik från *School of Public Health* i Hongkong dör i snitt 2,4 personer per dag på grund av miljöföroreningar.

Rätten till utbildning

Utbildningssystemet kan överlag sägas hålla en hög standard med god tillgänglighet. Skolgång upp till och med gymnasium är kostnadsfri eller i vissa fall avgiftsbelagd men starkt subventionerad. Högskoleundervisningen är avgiftsbelagd. Den håller en hög kvalitet enligt internationella mått. Flera av universiteten kan ge stipendier till behövande.

Enligt statistik från Hongkongs *Census and Statistics Department* år 2015 är fördelningen mellan pojkar och flickor som är inskrivna i skolan relativt jämn, med något färre flickor än pojkar inskrivna. Fler kvinnor än män är

inskrivna på universiteten i Hongkong. Ungefär 54 procent av studenterna var kvinnor 2012.

Barn från etniska minoriteter åtnjuter inte i samma omfattning rätten till kostnadsfri utbildning. Kritik har också framförts mot bristen på integrering av barn från etniska minoriteter. Enligt civilsamhällesorganisationen *Hong Kong Unison* går 90 procent av barn från etniska minoriteter på tio skolor. Det huvudsakliga undervisningsspråket på dessa skolor är engelska, vilket innebär att studenterna ofta lär sig sämre kinesiska än barn vid andra skolor. Medel har allokerats för att stärka stödet till elever med kinesiska som andraspråk. Hittills har detta dock enligt *Hong Kong Unison* inte lett till stärkta språkkunskaper hos denna grupp barn. Asylsökande barn har rätt att gå i skolan i Hongkong.

Rätten till en tillfredsställande levnadsstandard

Hongkong hamnade 2015 på plats 12 av 180 i UNDP:s index för mänsklig utveckling. Det råder stora skillnader mellan rika och fattiga, något som kritiserats av bland annat FN i samband med den senaste granskning av Hongkongs tillämpning av konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter 2014. Totalt lever cirka 20 procent av befolkningen i fattigdom enligt Hongkongs definition av fattigdom, vilket är mindre än 3500 HKD (motsvarande cirka 3 700 SEK) i månadsinkomst. Medianlönen för en nyexaminerad student är nära omöjlig att leva på med tanke på de höga boendekostnaderna. Det blir en allt större utmaning för regeringen att hantera fattigdomen. Problemet växer i takt med att befolkningen åldras. En av tre pensionärer lever idag i fattigdom i Hongkong.

Hongkong har av *World Economic Forum* blivit rankat som världens dyraste bostadsmarknad sju år i rad. De extremt höga kostnaderna för boende beror på det stora inflödet av företag och förmögna personer från utlandet och fastlandet under många år. Att hitta en bostad till överkomligt pris för andra grupper är Hongkongs största socioekonomiska problem. Ett flertal bostadspolitiska åtgärder har genomförts och planeras för att förbättra förhållandena. Tillräckligt med resurser har dock inte avsatts för att tillgodose adekvata bostäder till befolkningen, vilket resulterat i att en stor andel av befolkningen lever i undermåliga boenden som till exempel industribyggnader eller i så kallade ”cage-homes”, som är små metallburar ofta staplade på varandra i lägenheter eller andra lokaler. Cirka 76 procent av

ungdomarna mellan 18 och 35 år bor fortfarande hemma hos sina föräldrar på grund av de höga bostadskostnaderna.

VI. RÄTTEN ATT INTE UTSÄTTAS FÖR DISKRIMINERING

Kvinnors åtnjutande av mänskliga rättigheter

Principen om likabehandling av män och kvinnor stadgas uttryckligen i BORO. Kvinnors rättigheter skyddas även av förordningen *Sex Discrimination Ordinance* (SDO). En särskild kommission, *Women's Commission* (WoC), arbetar för att främja likabehandlingen av kvinnor och män.

Enligt *Equal Opportunities Commission* (EOC) är emellertid kvinnor i alltjämt diskriminerade i Hongkong, till exempel i samband med graviditet. Enligt en rapport från EOC från år 2015 har det förekommit att kvinnor avskedats i samband med graviditet, trots att detta är förbjudet enligt lag. Kvinnor har rätt till tio veckors betald föräldraledighet, om man varit anställd i minst 40 veckor. I annat fall har kvinnan rätt till 10 veckors obetald föräldraledighet. Enligt samma lag har män rätt till endast tre dagars betald föräldraledighet.

Våldtäkt är kriminaliserat, även inom äktenskapet, och lagen tillämpas effektivt. Det finns även lagstiftning som kriminaliserar våld inom relationer, *Domestic Violence Ordinance* (DVO). Problemet med våld i relationer har uppmärksamats allt mer och stödet till drabbade kvinnor har förbättrats genom skärpt lagstiftning, bland annat genom tillägg i DVO som inneburit att lagens tillämpningsområde vidgats. Nu kan även tidigare make eller maka samt tidigare sambo, inklusive samkönade relationer, dömas enligt förordningen. Enligt polisens årsrapport anmäldes 1 509 fall av våld inom relationer år 2016.

På grund av brister i lagstiftningen är invandrare hushållsanställda kvinnor mer utsatta. De lever och arbetar ofta under otillfredsställande förhållanden och tillerkänns inte samma möjligheter som andra till uppehållstillstånd.

Barnets rättigheter

UNICEF har framfört kritik gällande barns rättigheter på flera områden och har uttryckt oro över att barnets bästa generellt inte tas i hänsyn vid exempelvis politiska beslut. Det saknas även ett från staten oberoende organ som bevakar dessa frågor.

UNICEF har i sin senaste rapport från år 2015 framfört kritik mot det faktum att barn med funktionsnedsättning, flyktingar, asylsökande barn samt barn till migrantarbetare i Hongkong diskrimineras. Barn med funktionsnedsättning identifieras ofta sent, och det är vanligt att dessa barn blir utstötta och illa behandlade av lärare och skolkamrater.

Enligt Hongkongs *Social Welfare Department* mottogs 653 anmälningar om övergrepp på barn mellan januari och september 2016. Av dessa innefattade 280 anmälningar fysiskt våld mot barn och 212 innefattade sexuella övergrepp av barn. UNICEF Hongkong menar att tillräckliga resurser för att identifiera och stötta barn som blivit utsatta saknas. Myndigheterna har dock ingripit då minderåriga flickor utannonserat sexuella tjänster på internet.

Det är olagligt att aga barn i skolan, men det finns inget totalförbud mot barnaga. Enligt rapporter i media har ungefär hälften av barnen i åldrarna 6 till 13 år blivit fysiskt disciplinerade av en förälder.

Uppmärksamhet har riktats mot problemet att föräldrar lever åtskilda från sina barn när de arbetar på annan plats. Enligt UNICEF Hongkong gäller detta särskilt kineser från fastlandet som saknar uppehållstillstånd i Hongkong. Myndigheterna har enligt uppgift agerat kraftfullt då bristande tillsyn upptäckts. Enligt UNICEF Hongkong saknas dock en procedur för lämplighetsprövning av familjehem när barn blir familjehemsplacerade samt lagstiftning som begränsar föräldrars rätt till umgänge när detta är behovligt.

UNICEF har också framfört oro angående bristfälliga boendeförhållanden för barn, särskilt i fattigare områden i Hongkong. En ökad mängd barn, varav barn till migranter och asylsökande är överrepresenterade, lever under fattigdomsgränsen i Hongkong.

Rättigheter för personer som tillhör nationella, etniska, språkliga och religiösa minoriteter samt urfolk

Hongkongs befolkning består till stor del av invandrare från fastlandet. Enligt den senaste statistiken från Hongkongs regering från år 2011, är cirka 94 procent av befolkningen kineser. Resterande sex procent består till största del av filipiner och indoneser.

Minoriteter i Hongkong skyddas av förordningen *Race Discrimination Ordinance* (RDO). RDO är dock snävare än annan diskrimineringslagstiftning i Hongkong och har vissa undantag som försvagar skyddet. Det saknas till

exempel ett lagstadgat skydd mot diskriminering vid statlig maktutövning. Det saknas också skydd mot diskriminering på grund av nationalitet och medborgarskap. Detta har kritiserats av EOC och Hongkongs advokatsamfund.

Etnisk och religiöst betingad diskriminering är generellt ovanlig. Hongkongs regering har dock fått kritik för att minoriteter har begränsad tillgång till utbildning av god kvalitet då de inte har kinesiska som första språk.

Diskriminering på grund av sexuell läggning eller könsidentitet

Det finns ingen lagstiftning som skyddar från diskriminering av hbtq-personer. Homosexualitet är inte förbjudet. Lagstiftningen och behandlingen av hbtq-personer kritiseras ofta i Hongkong och av omvärlden. I en rapport från EOC 2016 framgår att hbtq-personer i Hongkong känner sig diskriminerade, särskilt vid och under anställning, vid utbildning samt vid kontakt med statliga myndigheter. Rapporten visar att 40 procent av HBTQ-personer har utsatts för diskriminering på arbetsplatsen. Det framkom att ett behov av utökat skydd i form av lagstiftning krävs.

Samkönade äktenskap är förbjudna i Hongkong och samkönade par har inte heller tillgång till samma sociala service och rättigheter som andra medborgare. Transsexuella personer har tillåtits att gifta sig. Regeringen har tillsatt en grupp som undersöker utökat skydd i lagstiftning för transexuellas rättigheter. Lagen i Hongkong tillåter byte av dokument såsom ID-kort och pass för transexuella efter könskorrigering, men med villkoret att fortplantningsorganen har avlägsnats.

Den allmänna synen på hbtq-personer bland allmänheten har på senare år börjat vända till det mer positiva, särskilt bland ungdomar i åldrarna 18 till 24 år. Av rapporten framkommer att över hälften av respondenterna i Hongkong numera stödjer homosexuellas rättigheter, vilket är dubbelt så många jämfört med tio år sen.

Demonstrationer både för och mot hbtq-rättigheter har ägt rum. Antalet deltagare i *Gay Pride* har ökat kraftigt sedan den första paraden år 2008. År 2016 deltog drygt 7 000 personer. Organisationerna för hbtq-rättigheter har blivit allt fler, så som *Rainbow Action*, IDAHO och *Fruits in Suits*, och har fått ökat offentligt stöd.

Flyktingars och migranternas rättigheter

Hongkong tar emot mycket få asylsökande. För närvarande finns cirka 13 000 asylsökande i Hongkong, vilket motsvarar 0,2 procent av den totala befolkningen. Majoriteten av de asylsökande kommer ifrån Vietnam, Indien, Pakistan, och Bangladesh.

Hongkong har inte ratificerat FN:s flyktingkonvention och saknar regelverk för hur asylsökande ska behandlas. Enligt civilsamhällesorganisationen *Justice Center* är det i princip endast återopanden om *non-refoulement* som prövas, och i de fall dessa anses styrkta, är det tillfälliga uppehållstillstånd som utfärdas tills risken vid återsändandet upphör.

Asylsökande i Hongkong har inte tillåtelse att arbeta och erhåller ingen juridisk status. FN:s kommitté mot tortyr konstaterade att flyktingar tvingas att leva på bistånd och hamnar i fattigdom under långa tidsperioder eftersom de nekas rätten till arbete. De får en liten summa pengar för boende, mat och transport, vilken ofta är otillräckligt och resulterar i att många skaffar sig illegala sysselsättningar. Asylsökande barn har rätt att gå i skolan. Det finns dock brister inom mottagningen av asylsökande barn samt i stödet till dessa. Det gäller särskilt ensamkommande flyktingbarn.

UNHCR finns etablerat och bistår i hanteringen av flyktingar, men det finns inget rättsligt ramverk som beviljar UNHCR huvudansvaret för asylsökande i Hongkong, vilket gör att organisationen har begränsat inflytande och handlingsutrymme. Efter införandet av det nya systemet för asylprövningar, *Unified Screening Mechanism* (USM), har UNHCR endast en rådgivande roll i Hongkong.

Invandrade hushållsanställda, *foreign domestic helpers* (FDH), från främst Filippinerna och Indonesien utgör ungefär 350 000 personer, varav de flesta är kvinnor. De möts av strängare immigrationslagar än annan utländsk arbetskraft. Ofta lever och arbetar de under slavliknande förhållanden. Även om FDHs har rätt till samma förmåner och skydd som sina lokala motsvarigheter, förekommer arbetsförhållanden som inte når upp till dessa krav. FDHs är särskilt utsatta då de hamnar i beroendeställning till sin arbetsgivare och agentur och därför ofta faller offer för exploatering samt tvingas ibland leva under missförhållanden. De är enligt lag tvungna att bo hos sin arbetsgivare och måste lämna Hongkong senast fjorton dagar efter att en anställning upphört. Regeringen har inrättat ett antal kanaler, såsom

telefonjourer och polisjourer, för att komma åt kontraktsöverträdelser, och uppmuntra till att fler FDHs träder fram.

Rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Antalet personer med funktionsnedsättning uppskattas till cirka 350 000 personer i Hongkong. Enligt EOC är denna grupp fortsatt diskriminerad inom områden såsom anställning, utnyttjandet av sociala tjänster samt vid utbildning, vilket framgår av bland annat mängden anmälningar EOC mottar. Personer med funktionsnedsättning skyddas från diskriminering genom förordningen *Disability Discrimination Ordinance* (DDO). DDO utgör ett visst rättighetsskydd för personer med funktionsnedsättning, men riktar främst in sig på skydd mot diskriminering vid anställning och på arbetsplatsen.

Det råder alltså brister vad gäller tillgänglighet och service för personer med funktionsnedsättning, framför allt tillträde till byggnader och allmänna kommunikationsmedel. Lagstiftningen har skärpts och en oberoende kommission har i uppdrag att förbättra förhållandena.

En särskild förordning, *Mental Health Ordinance* (MHO), ska garantera rättigheter för personer med psykisk funktionsnedsättning. Det råder brist på tillgång till psykiatrisk sjukvård och på psykiatriker.

Ratifikationsläget avseende centrala konventioner om mänskliga rättigheter

Hongkong har tillträtt sju av de tio mest centrala konventionerna för mänskliga rättigheter. Den senaste – om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (CRPD) – ratificerades av Kina 2008, som meddelade att konventionen även gäller för Hongkong. Övriga sex konventioner ratificerades för Hongkongs räkning av Storbritannien före den 1 juli 1997, då Hongkong återlämnades till Kina. De är följande:

Konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter, *International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR)* signerades år 2008. Det fakultativa protokollet om enskild klagorätt och det fakultativa protokollet om avskaffandet av dödsstraffet har inte ratificerats.

Konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, *International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (ICESCR)* ratificerades år 2001. Det fakultativa protokollet om enskild klagorätt har inte ratificerats.

Konventionen om avskaffandet av alla former av rasdiskriminering, *International Convention on the Elimination of all forms of Racial Discrimination (ICERD)* ratificerades år 1981.

Konventionen om avskaffandet av alla former av diskriminering mot kvinnor, *Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women (CEDAW)* ratificerades år 1980. Det fakultativa protokollet om enskild klagorätt har inte ratificerats.

Konventionen mot tortyr, *Convention Against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CAT)* ratificerades år 1988. Det fakultativa protokollet om förebyggande av tortyr har inte ratificerats.

Konventionen om barnets rättigheter, *Convention on the Rights of the Child (CRC)* ratificerades år 1992. Det tillhörande protokollet om barns indragning i väpnade konflikter ratificerades år 2008. Det tillhörande protokollet om handel med barn, barnprostitution och barnpornografi ratificerades år 2002.

Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, *Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD)* ratificerades år 2008.

Konventionen mot påtvingade försvinnanden, *International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearances (ICED)* har inte ratificerats.

Flyktingkonventionen, *Convention Relating to the Status of Refugees (Refugee Convention)* och det tillhörande protokollet har inte ratificerats.

Romstadgan för internationella brottmålsdomstolen, *Rome Statute of the International Criminal Court (ICC)* har inte ratificerats.

Exempel på svenskt och internationellt arbete rörande mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer

Generalkonsulatet arbetar löpande med rättighetsfrågor relaterade till hbtq-rättigheter, jämställdhet och invandrade hushållsanställdas situation. För detta arbete finns många kanaler och FN-systemet, EU samt nationella och internationella civilsamhällesorganisationer är viktiga parter.

I Hongkong finns en rik flora av civilsamhällesorganisationer. De flesta människorättsorganisationerna i Hongkong får internationellt stöd.